

ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ

Εἰς τοὺς τρεῖς Μεγάλους Διδασκάλους τῆς
 Εκκλησίας μας εἰς τὸν ὅποιον ἀποδείχεται
 Ὁρησκειτικῶς πόσον ἀναγκαία εἶναι
 ἡ μάθησις καὶ καλὴ ἀνατροφή.

ΥΠΟ

Δ.ρὸς Ν. ΜΑΝΙΑΚΗ.

ΚΕΡΚΥΡΑ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ 1833
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ
 ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

Α1.52.Φ1.0012

ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ

Εκφωνηθείς ὑπὸ Δ.^{ου} Ν. Μανιάκη, εἰς τὴν Εκκλησίαν τῆς Επισκοπῆς, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν τριῶν Μεγάλων Διδασκάλων τῆς Εκκλησίας, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, τὰς 3ο Ἰαννουαρίου 1833. ἸΩΑΚΗ.

· Εἰς Μνημόσυνον Αἰώνιον ἔσται Δίκαιος. ·

Η μεγαλητέρα δυσκολία τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος ἀπαντᾷ εἰναι ἐκείνη, ὅταν παρρησιάζεται νὰ περιγράψῃ τὰ ἔργα καὶ πράξεις Ἀγίων καὶ μεγάλων ἀνδρῶν, καὶ τὰ εὐρίσκει τόσον ὑπερέχοντα ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην συνήθη φύσιν, ὥστε ἀδυνατεῖ νὰ εὕρῃ λόγους, οὐ μόνον ἴσους μὲ τὰς πράξεις, ἀλλ' ὅπως οὖν πλησιάζοντας εἰς αὐτάς, καὶ ἡ λάμψις αὐτῶν τῶν πράξεων θαμπώνει τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ νοῦς του, καθὼς θαμπώνονται τὰ μάτια ἐκείνου ὅστις τολμήσῃ νὰ τὰ προσηλώσῃ εἰς τὸν λαμπρότατον Ἥλιον. Ἀλλὰ καὶ μολονότι αἱ δυσκολίαι εἶναι μεγάλαι, καὶ ἡ ἀγχίνοια καὶ φαντασία τοῦ ῥήτορος ἀποδειλιᾷ τρόπον τινα νὰ ἐπιχειρησθῇ τόσον μέγα ἔργον, μόνον τοῦτο, προσπαθεῖ τὸ κατὰ δύναμιν νὰ εἰπῇ τι ἂν καὶ μετρίως, ὅχι τόσον διὰ νὰ περιγράψῃ τὰς πράξεις των, διότι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, ὅσον διὰ νὰ παρακινήσῃ τοὺς ἀκροατὰς πρὸς μίμησην τῶν μεγάλων τούτων ἀνδρῶν. Τοιαύτη εἶναι ἡ δυσκολία τὴν ὁποίαν αἰσθάνομαι καὶ ἐγὼ σήμερον, παρρησιάζομενος εἰς τὸ χριστιανικὸν τοῦτο ἀκροατήριον, διὰ νὰ περιγράψω τὸν βίον καὶ πράξεις τῶν τριῶν μεγάλων διδασκάλων.

λων τῆς Εκκλησίας μας, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν σοφίαν των καὶ ἀρετῶν των, ἐξήγησαν καὶ ἐστερέωσαν τὴν Χριστιανικὴν Πίστιν, καὶ ἐθεμελίωσαν τὴν Εκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἐπάνω εἰς θεμέλια ἀμετακίνητα καὶ ἀσάλευτα. Ὅσον περισσότερον σκεπτόμεθα τὸ μέγεθος τῶν ἀρετῶν των, τὴν ἀγιότητά των, τὴν σωφροσύνην, τὴν ἐγκράτειαν, τὴν σοφίαν των, τὴν μεγάλην εἰς Χριστὸν πίσιν των, τόσοι περισσότερον δυσκολίαν εὐρίσκουμεν εἰς τὸ νὰ τὰς περιγράψωμεν ὁπωσοῦν μετρίως. Διότι ἀγωγή οὐρανία εἶναι ἀδύνατον νὰ περιγραφῇ ἀπὸ λόγους γῆινους. Ἡμποροῦμεν δὲ μόνον νὰ εἰπώμεν ἐν συντόμῳ, ὅτι ἡ χριστιανικὴ ἀρετῶν καὶ δικαιοσύνη ἦταν τοιαύται, ὥστε κατέστησαν τὴν μνήμην αὐτῶν αἰωνίαν, ἀπῆλυσαν χάριν συμὰ εἰς τὸν Θεόν, καὶ σέβας καὶ προσκύνειαν συμὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτοὶ ἦσαν τῶντι δίκαιοι, τὰ ἔργα των μεγάλα καὶ ὠφέλιμα, οἱ διὰ τὴν Ἀγίαν Θρησκείαν μας ἀγῶνές των ὑπὲρ ἀνθρώπων, καὶ τὰ σοφὰ καὶ πολυάριθμα συγγράμματά των εἶναι πηγὴ ἀνεξάντλητος χριστιανικῆς σοφίας καὶ θαυμαστῆς μαθησεως· καὶ διὰ νὰ εἰπῶ, κατὰ τὸν Δαβὶδ, οἱ Ἅγιοι οὗτοι Διδάσκαλοι εἶναι, “ὡς δένδρον φυτευμένον συμὰ εἰς τὰ αὐλάκια τῶν νερῶν, τὸ ὅποιον δίδει τὸν καρπὸν του εἰς τὸν καιρὸν του, καὶ τὸ φύλλον του δὲν μαραίνεται· καὶ ὅλα ὅσα αὐτὸ κάμνει θέλουν εὐδοκιμεῖ, εἰς τὸν νόμον τοῦ Κυρίου ἦτον ἡ χαρά των, καὶ τὸν νόμον του ἐμελετοῦσαν ἡμέραν καὶ νύκτα.”

Οἱ ἅγιοι οὗτοι ἄνδρες γεννηθέντες ἀπὸ γονεῖς χριστιανικῶτάτους, εὐθὺς ἀπὸ τὴν νηπιότητά των ἐκατηχίσθησαν εἰς τὰ ἱερὰ δόγματα τῆς Οὐρανίου Θρησκείας μας, καὶ ἐπειδὴ ἦσαν φύσει αἰσθαντικοὶ καὶ ἀγχίνους, αὐτὰ ἐκάμναν εἰς τὴν ψυχὴν των μεγίστην ἐντύπωσιν· καὶ ἀπὸ τοὺς πλείν τρυφεροὺς χρόνους των ἐδειχν ὑποταγὴν εἰς αὐτὰ, καὶ ἐπάσχισαν νὰ μιμηθοῦν, ὅσον ἡ ἀνθρώπινος δύναμις των ἐσυγχωροῦσε, τὰς θείας πράξεις, καὶ οὐρανίαν ἀγωγὴν τοῦ Σωτῆρός μας. Ὅθεν ἀφιερώθησαν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν γραμμάτων, καὶ ὅσον ἡ ἡλικία των ἐπροχωροῦσε, τόσοι καὶ ἡ σοφία των ἤξανε, καὶ τοῦτο κατὰ μίμησιν τοῦ Κυρίου μας, ὅστις, κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν “ἤξανε σοφία καὶ ἡλικία, καὶ χάριτι παρὰ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.” Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐκτάλαβαν ὅτι χωρὶς σοφίαν ἦτον ἀδύνατον νὰ ἐκτελέσουν τὰ πα-

ραγγέλματα τοῦ Σωτῆρός μας, διὰ νὰ διδάξουν τὸ Εὐαγγέλιον, ἐνησχολήθησαν οὐ μόνον εἰς τὴν Χριστιανικὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν μάθησιν, καὶ δι’ αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἄφησαν καὶ γονεῖς, καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ οἰκίαν καὶ πατρίδα, καὶ ἀπεδήμησαν εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, ἥτις ἦτον ἀκόμη περιβόητος ὡς ἡ καθέδρα τῆς φιλοσοφίας καὶ μαθησεως· καὶ εἰς τὰ δάση τῆς Ἀκαδημίας, καὶ εἰς τοὺς περιπάτους τῆς Στοᾶς, ἐπλούτισαν τὸν νοῦν των μὲ τὰ ἀθάνατα συγγράμματα τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ Πλάτωνος, καὶ τῶν ἄλλων ἀρίστων Ἑλλήνων Συγγραφέων· ἀλλὰ καὶ μολοντί ἐνησχολοῦντο εἰς τὴν φιλοσοφίαν τούτων τῶν Ἑθνικῶν Φιλοσόφων μολοντοῦτο ἡ ἀνάπτυξις τῶν Ἱερῶν Γραφῶν ἦτον ὁ κύριος σκοπὸς των· αὐτὴν ἐνόμισαν ὡς ἀληθὴ σοφίαν καὶ σύνεσιν· αὐτὴν ἐζήτησαν ὡς ἀργύριον καὶ θησαυροὺς, καὶ διὰ μέσου αὐτῆς ἐκτάλαβαν τὸν φόβον τοῦ Κυρίου, καὶ ἐγνώρισαν τὸν Θεόν, διότι, κατὰ τὸν Σολομῶντα “ὁ Κύριος δίδει σοφίαν, καὶ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ ἔρχεται πᾶσα γνῶσις καὶ σύνεσις, καὶ τότε ὁ ἄνθρωπος γνωρίζει δικαιοσύνην καὶ κρίμα, καὶ ἐμβαίνει εἰς τὴν ὀρθὴν ὁδόν. Ἀφοῦ λοιπὸν οἱ ἅγιοι οὗτοι ἄνδρες ἐγνώρισαν καὶ ἐμβῆκαν εἰς τὴν ὀρθὴν ὁδόν, τότε ἐστοχάσθησαν ὅτι ἦτον χρεὸς των ἀπαραίτητον νὰ μεταχειρισθῶν τὴν ἀγχίνουσαν των, τὰς γνώσεις των, τὴν πολυμαθειάν των, καὶ τὴν φιλοσοφίαν των, εἰς τὴν ἐξήγησιν τῶν Ἱερῶν Γραφῶν, καὶ νὰ διαφεντεύσων τὴν Χριστιανικὴν πίσιν, ἡ ὁποία κατεσπαράττετο ἀπὸ πολλὰς αἱρέσεις· καὶ τόσοι μέγας ἦτον ὁ ζῆλός των, τόσοι ζωηρὰ ἡ προθυμίαι των, ὥστε, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε Ἀγγελοι, οὔτε ἐξουσίαι, οὔτε δυνάμεις, οὔτε πράγματα παρόντα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψος, οὔτε βάθος ἐδύναντο νὰ τοὺς ἀποχωρίσων ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ’ ὅταν ἔγιναν ποιμένες τοῦ Χριστιανικοῦ ποιμνίου, τότε οἱ κόποι των ἐπολλαπλασιάσθησαν, καὶ ὁ ζῆλός των ἔγινεν ἀπειράκις μεγαλύτερος· μήτε ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριαρχικὸς Θρόνος ἔφερεν ἀλαζονείαν ἢ κομπασμὸν εἰς τὸν Ἰωάννην, μήτε ὁ Ἀρχιεπισκοπικὸς τῆς Καισαρείας καὶ Ναζιανζοῦ ἐπροξένησαν ἀνάπαυσιν καὶ τρυφὴν εἰς τὸν Βασίλειον καὶ Γρηγόριον, ἀλλὰ τούναντίον, τότε αἱ ἀρεταίων ἠδυνήθησαν· ἡ μελέτη τῶν θείων γραφῶν, ἡ ἀρεταϊότης των, ἡ ὁσιότης των, ἡ ἀγιότης των τότε

ἔλαβαν περισσότεραν δύναμιν, καὶ ἔγιναν αὐστηρότεροι· τότε ἡ εἰς τὸν κόσμον διδαχὴ τοῦ Εὐαγγελίου ἔγινε πλέον ἐνθερμος, καὶ τὸ παράδειγμα τῆς ἀγωγῆς των ἦτον τύπος καὶ κανὼν Χριστιανικοῦ βίου εἰς τοὺς ἄλλους. Καὶ ἦσαν τῶντι, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Σωτῆρός μας ποιμένες καὶ οὐχὶ μισθωτοί, καὶ ἐγινώριζαν ὅτι τὰ πρόβατα ἦσαν ἴδια, καὶ μὲ κίνδυνον τοῦ ἑαυτοῦ των ἠγωνίζοντο νὰ τὰ φυλάξουν ἀπὸ πᾶσαν αἵρεσιν ἡ ὁποία ἤμποροῦσε νὰ τὰ βλάψῃ. “ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ ὢν ποιμὴν θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφείσι τὰ πρόβατα καὶ φεύγει, καὶ ὁ λύκος ἀρπάζει αὐτὰ καὶ σκορπίζει τὰ πρόβατα”. Καὶ ὄντες εἰς τὸν ὑψηλὸν τοῦτον βαθμὸν, ἐπάσχιζαν μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις των ὥστε αἱ πράξεις των νὰ ᾔναι στολισμέναι μὲ τὴν λάμψιν τῆς Χριστιανικῆς Ἀρετῆς, ἡ ὁποία νὰ ἀντανακλᾷ βαθύτατον σέβας πρὸς τοὺς Ἁγίους τούτους, καὶ σοφωτάτους Μεγάλους Διδασκάλους, καὶ τοῦτο συμφώνως μὲ τὴν παραγγελίαν τοῦ Κυρίου μας, τὴν ὁποίαν δίδει εἰς τοὺς Ἐκκλησιαστικούς ποιμένας “οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς”. Ἡμεῖς καὶ νύκτα ἐποιοῦσαν καὶ ἐδίδασκον τὰς Θείας Εντολάς διὰ τὴν μετάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἠμποροῦμεν νὰ εἰπῶμεν ὅτι ἡ φωνή των ἔφθασε σχεδὸν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ εἰς τὰ τέλη τῆς οἰκουμένης οἱ λόγοι των, καὶ διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν μεγάλοι ἐκλήθησαν “Ὁς δ’ ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν Οὐρανῶν”. Τὰ συγγράμματά των εἶναι, ὡς εἵπαμεν, πηγὴ ἀνεξάντλητος Χριστιανικῆς μαθήσεως, καὶ δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι διὰ μέσου αὐτῶν πολλοὶ βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες, πολλὰ βασίλεια καὶ ἔθνη ἐπίστευσαν εἰς Χριστὸν, καὶ διὰ νὰ εἰπῶ οὕτως αὐτὰ εἶναι οἱ στυλοὶ ἐπάνω τῶν ὁποίων στέκεται ἡ θαυμαστὴ καὶ ἀκατανόητος οἰκοδομὴ τῆς Χριστιανικῆς πίστεώς μας. Ἐπάνω εἰς τοιαῦτα στηρίγματα εἶναι οἰκοδομημένη ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, καὶ αἱ πύλαι τοῦ Ἀδου δὲν θὰ λάβουν ἰσχύϊ ἐναντίον τῆς ὥστε αἰωνία ἡ Ὁρησκεία μας, αἰωνία καὶ τὰ συγγράμματά των, καὶ ἐπομένως καὶ τὸ μνημόσυνον αὐτῶν αἰώνιον. Ἀλλὰ τί νὰ εἰπώμεν διὰ τὴν ὑπομονὴν μὲ τὴν ὁποίαν ὑπέφεραν τὰς καταδρομάς

καὶ ἐξορίας των; αὕτῃ βίβαια ἦτον θαυμασία! καὶ μὲ ὅλην τὴν Χριστιανικὴν πραότητα, καὶ καθαρὰν καρδίαν ὑπέκυπτον εἰς τὰ δεινά των, χωρὶς νὰ ἀγανακτοῦν ἐναντίον των ἐχθρῶν των, μήτε νὰ φυλάγουν μνησικακίαν εἰς τὴν καρδίαν των· ἡ μόνη δὲ λύπη των ἦτον, ὅτι τὸ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν των Χριστιανικὸν ποίμνιον ἔμενεν ὑστερημένον ἀπὸ τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν των, καὶ ὅτι ἐκινδύνευεν εἰς τὴν ἀπουσίαν των νὰ παρασυρῇ ἀπὸ τὰ σωτηριώδη δόγματα τῆς ἀληθοῦς Ὁρησκείας, καὶ νὰ πᾶσῃ εἰς τὰ φθοροποιὰ καὶ ψυχοβλαβῆ τῶν αἱρέσεων· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς ἐξορίας των δὲν ἔλλειπαν νὰ ἐμψυχώνουν τοὺς Χριστιανούς, καὶ γράφοντες νὰ τοὺς ἐπιστηρίζουν εἰς τὴν πίστιν, καὶ ἔλεγαν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, “ἡμεῖς Θεάτρον ἐγεννηθήμεν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις, ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστὸν, ἡμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ, ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ἡμεῖς δὲ ἰσχυροί, ἡμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι, καὶ πεινώμεν, καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν”. Κάθε κακὸν ὑπέφεραν μὲ χριστιανικὴν ἀπόφασιν, ὁ ζῆλος των ὅμως διὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου ποσῶς δὲν ὤλιγοστεύετο. Ἀποῦ λοιπὸν ἐκαθαρίσθησαν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν μὲ ὅλας τὰς Χριστιανικὰς ἀρετάς, μὲ τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην, μὲ τὴν πρὸς τὸν πλησίον, μὲ τὴν ἐγκράτειαν, μὲ τὴν σωφροσύνην, μὲ τὴν δικαιοσύνην μὲ τὴν ἀλήθειαν, μὲ τὴν σοφίαν των, μετὰ τὴν ἀποβίωσίν των εὗρον χάριν συμὰ εἰς τὸν Θεὸν ὡς Ἅγιοι Ἄνδρες, καθὼς ἀπεδείχθη διὰ πολλῶν θαυμάτων, τὰ ὁποῖα ὁ καιρὸς δὲν μᾶς συγχωρεῖ νὰ περιγράψωμεν, καὶ τὰ ὁποῖα μανθάνονται ἀπὸ τὰς βιογραφίας των. Ἀλλ’ ἀποῦ οἱ Μεγάλοι οὗτοι Διδασκαλοὶ, Βασίλειος ὁ Μέγας, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ἀπεδήμησαν ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὰ ἐπουράνια, οἱ Χριστιανοὶ ἐδικαιρέθησαν ὡς πρὸς τὴν γνώμην, περὶ τοῦ ποῦος ἀπὸ τοὺς τρεῖς νὰ ᾔναι ὁ πρῶτος ὡς πρὸς τὴν Διδασκαλίαν, Σοφίαν καὶ Ἀρετὴν, καὶ ἄλλοι μὲν ἀπέδιδαν τὰ πρωτεῖα εἰς τὸν Βασίλειον, ἄλλοι εἰς τὸν Γρηγόριον, καὶ ἄλλοι εἰς τὸν Ἰωάννην· ἀπὸ τὴν ὁποίαν διαφανῶς ἀκολουθοῦσαν ταραχαὶ καὶ συγχίσεις· ὁ ἐπουράνιος ὅμως Θεός, ὅστις θέλει τὴν ἡσυχίαν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸν Εὐαγγελικὸν Λόγον “Εἰρήνη ᾤμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν”

Ἐπὶ τῇ ἐκδόσει Ἁγιοι οὗτοι ἦσαν ἴσοι συμὰ εἰς τὸν Θεόν,
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

καὶ διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν γῆν ἔπρεπε νὰ νομίζονται ἴσοι· καὶ ἐξ αἰτίας αὐτῆς ἡ Εκκλησία ἐδιόρισεν ὥστε οἱ τρεῖς ἐνωμένοι νὰ ἐορτάζωνται· καὶ ταύτην τὴν ἐορτὴν, ὅλα τὰ Σχολεῖα τῶν Νήσων μας πανηγυρίζουσι σήμερον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ διδάσκαλοι, καὶ μαθηταί, εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον ναὸν παρευρέθημεν, διὰ νὰ παρακαλέσωμεν τοὺς τρεῖς Μεγάλους Διδασκάλους νὰ προσατείσωσι τὴν παιδείαν καὶ μάθησιν, καὶ νὰ ἐνδυναμώσωσι καὶ διδασκάλους καὶ μαθητάς, τοὺς μὲν νὰ διδάσκωσι, τοὺς δὲ νὰ μαθηθῶσιν. —

Αὐταὶ αἱ ἀρεταῖ των καὶ πράξεις τὰς ὁποίας ἐπεριγράψαμεν μὲ πᾶσαν συντομίαν, πρέπει νὰ νομισθῶσιν ὡς μία γαλαχματιά νεροῦ εἰς τὸ ἄπειρον τῆς ἀγιότητος των πέλγος· ὁμῶς καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὀλίγα, τὰ ὁποῖα εἶπαμεν ἡμποροῦμεν νὰ καταλάβωμεν πόσον ἅγιος καὶ ἰσχυρὸς ἦτον ὁ βίος των, καὶ πῶς τὸ μνημόσυνόν των μένει αἰώνιον. Ἰδῶμεν ὅτι ἡ μάθησις ἦτον ὁ κύριος σκοπὸς των· καὶ δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι οἱ γονεῖς των ἐπεμελήθησαν τὴν ἀνατροφὴν των· διότι χρέος ἀπαραίτητον παντὸς γονέως εἶναι νὰ ἐπιμελῇται τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων του· καθὼς εὐρίσκομεν γεγραμμένον καὶ εἰς τὸ Δευτερονόμιον «Καὶ πρέπει νὰ διδάξης αὐτὰ (τὰ δικαιώματα τοῦ Κυρίου) εἰς τὰ τέκνα σου, καὶ νὰ ὁμιλῇς περὶ αὐτῶν, καὶ ὅταν κἀθῇται εἰς τὴν οἰκίαν σου, καὶ ὅταν περιπατῇς εἰς τὸν δρόμον, ὅταν πλαγιαίῃς καὶ ὅταν ἀσκηκόνῃς, καὶ θέλετε τὰ γράφει εἰς τὰ ἀνώφλια τῶν οἰκιδόνσας καὶ εἰς ταῖς θύραις σας, διὰ νὰ μακροημερεύσετε καὶ ἐσεῖς καὶ οἱ υἱοί σας εἰς τὴν γῆν, καθὼς αἱ ἡμέραι τοῦ οὐρανοῦ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν.» Ἦθελεν ἦναι περιττὸν νὰ φέρωμεν παραδείγματα διὰ νὰ ἀποδείξωμεν τὴν ἀλήθειαν ταύτης τῆς ἐντολῆς, διότι τὸ παράδειγμα τῶν σήμερον ἐορταζομένων Ἀγίων εἶναι ἀρκετὸν πρὸς ἀπόδειξιν. Οὗτοι διὰ τὴν καλὴν ἀνατροφὴν των ἔγιναν Μεγάλοι Διδασκαλοὶ τῆς Εκκλησίας· ἔγιναν ἱκανοὶ νὰ διδάξουν τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὸν κόσμον συμφώνως μὲ τὴν παραγγελίαν τοῦ Σωτῆρός μας λέγοντος «Πηγαίνετε καὶ διδάξτε τὸ Εὐαγγελίόν μου εἰς ὅλην τὴν κτίσιν, διδάσκοντες τὸν κόσμον νὰ φυλάγουν ὅλα ὅσα ἐγὼ σᾶς ἐπαράγγειλα.» Καὶ τέλος πάντων οἱ Ἅγιοι οὗτοι μετὰ τὴν ἀποβίωσίν των ἔχουσι μνήμην ἀθάνατον «καθὼς αἱ ἡμέραι τοῦ οὐρανοῦ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν.» Ἡ διδασκαλία των ἦτον καθαρὰ καὶ εὐκρινὴς, καὶ συμφώνως μὲ

τὸν λόγον τοῦ Κυρίου μας· ἀπάτην ποτὲ δὲν ἐμεταχειρίσθησαν, ἀλλὰ μὲ τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας ἐπάσχιζαν νὰ παρακινήσουν τὸν λαὸν διὰ νὰ φυλάγουν τὰς θείας ἐντολὰς· καὶ ἤξευραν ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον διδασκόμενον ὡς πρέπει, εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Οἱ ἅγιοι Διδασκαλοὶ, λοιπὸν, ἐμίσησαν πάντοτε τὴν ὑπόκρισιν καὶ τὴν ψεῦδος, καθὼς καὶ πᾶσαν ἄλλην κακίαν, καὶ διὰ τοῦτο διὰ τὴν καθαρὰν των καρδίαν ἠξιώθησαν μετὰ θάνατον νὰ ἰδοῦν τὸν Θεόν «Μακάριοι, λέγει ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται.»

Ἐπειδὴ, λοιπὸν, ἡ ἀνατροφὴ καὶ μάθησις ἔκαμαν τοὺς ἐορταζομένους Μεγάλους Διδασκάλους νὰ λάβουν χάριν συμὰ εἰς τὸν Θεόν, καὶ δόξαν συμὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, μένει πλέον ἀμφιβολία ὅτι αὐταὶ εἶναι ἀναγκαῖόταται εἰς κάθε ἄνθρωπον, καὶ παραγγέλλονται μεγάλως καὶ ἀπὸ τὴν ἱερὰν θρησκείαν μας; Καὶ τὸ Εὐαγγελικὸν ἐκείνο ῥητὸν «ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἠύξανε σοφίαν καὶ ἡλικίαν,» μᾶς κάμνει νὰ καταλάβωμεν ὅτι ἡ μάθησις, καὶ ἡ ἀνατροφὴ πρέπει νὰ ἀρχίσουν ἀπὸ τὴν νεανικὴν ἡλικίαν, διότι ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐκ νεαρῆς τοῦ ἡλικίας συνειθίσῃ εἰς τὸ καλόν, καὶ ἔμβῃ εἰς τὸν ὀρθὸν δρόμον, ποτὲ δὲν ἐκβαίνει ἀπὸ αὐτὸν «Γύμνασαι, λέγει ὁ Σωτὴρ Σολομών, τὸ τέκνον σου εἰς τὸν δρόμον ὁποῦ θέλεις νὰ ἔμβῃ, καὶ ὅταν γηράσῃ, αὐτὸς δὲν θέλει ἔβγῃ ἀπὸ αὐτόν.» Ἀλλὰ καὶ μολοντί ἡ παρακίνησις καὶ προσοχὴ τῶν γονέων, διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων των εἶναι εἰς αὐτοὺς χρέος ἀπαραίτητον, προσάζομενον τόσον ἀπὸ ἐκείνον τὸν φυσικὸν νόμον, τὸν ὁποῖον ἐνεχάραξεν ὁ Θεὸς εἰς τὰς ψυχὰς μας, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν θρησκείαν, ὁμῶς χρειάζεται ὥστε καὶ οἱ Διδασκαλοὶ ὑποκάτω εἰς τοὺς ὁποίους μέλλουν νὰ μαθητεύσουν, νὰ ἦναι πολυμαθεῖς καὶ ἄξιοι τοῦ ἐπαγγέλματός των· καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἐορταζόμενοι ἱεράρχαι ἀπεδήμησαν εἰς Ἀθήνας, διὰ νὰ εὕρουν τοιοῦτους διδασκάλους, ὁποίους δὲν ἡμποροῦσαν νὰ εὕρουν εἰς τὴν πατρίδα των.

Ἀπὸ ὅσα ἕως ἐδῶ εἶπαμεν δύναται νὰ καταλάβῃ καθένας πόσον ἐσφαλμένη εἶναι ἡ γνώμη τινῶν, οἱ ὅποιοι νομίζουν ὅτι ἡ μάθησις εἶναι πρᾶγμα θλαβερόν εἰς τὴν θρησκείαν· καὶ μάλιστα ἡμπορῶ νὰ εἰπῶ, ὅτι παρόμοιον ἐπιχείρημα εἶναι φανερὸς παραλογισμὸς, καὶ ἀντιφάσιμον μὲ τὴν θρησκείαν· διότι, οἱ σήμερον ἐορταζόμενοι με-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

γυλαιοὶ Διδάσκαλοι δὲν ἦσαν ἄνδρες πολυμαθεῖς καὶ ἐπισήμονες; δὲν ἦτον ἡ φιλοσοφία πλὴν ὅποιαν ἀπέκτησαν εἰς Αθήνας, ἡ ὁποία τοὺς κατέστησεν ικανοὺς νὰ ἐξηγήσουν τὰς Ἱερὰς Γραφὰς μὲ μεγίστην κρίσιν καὶ ἀγχινοίαν; ὥστε τὰ συγγράμματά των ἀναγνωσκόμενα ἐπροξένησαν καὶ προξενοῦν μεγάλην ψυχικὴν ὠφέλειαν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς; Ο Απύστολος Παῦλος, δὲν ἐκλέχθη ἀπὸ τὸν Θεὸν ὡς κῆρυξ τοῦ Εὐαγγελίου διὰ τὴν πολυμαθειάν του καὶ σοφίαν του; εἶναι καλῶς γνωστὸν ὅτι οὗτος ἦτον σοφὸς ἄνθρωπος καὶ Νομοδιδάσκαλος· καὶ αἱ ἐπιστολαὶ του τὰς ὁποίας ἔγραψε πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς εἰς διάφορα μέρη τῆς γῆς, κάμνουν μέρος ἀχώριστον τῆς Νέας Διαθήκης, ἣτις εἶναι τὸ Ἱερὸν καὶ θεμελιώδες βιβλίον τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. Ἡμπορούσαμεν νὰ φέρωμεν πλῆθος ἄλλων παραδειγμάτων διὰ νὰ ἀποδείξωμεν πόσον ἀναγκαῖα εἶναι ἡ μάθησις διὰ τὴν πρόοδον τῆς θρησκείας, ἀλλ' αὐτὰ τὰ δύο τὰ ὁποῖα ἀναφέραμεν εἶναι ἀρκετὰ ὡς πρὸς τοῦτο, καὶ μάλιστα τὸ Εὐαγγελικὸν ῥητὸν «Ὅστις ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος θὰ καλεσθῇ μέγας εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν» μᾶς ὑποχρεώνει σφόδρα νὰ ἐπιμελούμεθα τὴν μάθησιν· διότι πῶς δύναταί τις νὰ διδάξῃ χωρὶς νὰ ᾗξεύρῃ; καὶ διὰ νὰ ᾗξεύρῃ πρέπει φυσικὰ νὰ μάθῃ. Ὅτι δὲ καὶ ἡ ἐξωτερικὴ μάθησις ὠφελεῖ πολὺ διὰ τὴν πρόοδον τῆς Εκκλησιαστικῆς, ἡμποροῦμεν εὐκόλως νὰ τὸ συμπεράνωμεν, ἀπὸ τὸ παραδειγμα τῶν ἑορταζομένων μεγάλων Διδασκάλων· διότι ἂν αὐτοὶ δὲν ἐνόμιζαν ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ μάθησις καὶ ἡ Φιλοσοφία δὲν ἦσαν ἀναγκαῖαι διὰ τὴν διδασχὴν τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ἐξήγησιν τῶν Ἱερῶν Γραφῶν, δὲν ἐπῆγαιναν εἰς τὰς Αθήνας δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν. Ὡς καὶ ὁ Απύστολος Παῦλος, πρῶτον ἐδιδάχθη καλῶς τὴν ἐξωτερικὴν μάθησιν, καὶ ἔπειτα ἔγινε θερμὸς κῆρυξ τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἀπὸ αὐτὰ λοιπὸν ὁποῦ εἶπαμεν οἱ μὲν γονεῖς καταλαμβάνουν πόσον χρεὸς ἔχουν διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων των· οἱ δὲ νέοι, πόσον πρέπει νὰ ἐνασχολῶνται εἰς τὸ νὰ καλλιεργοῦν τὸ λογικὸν των μὲ τὴν μάθησιν· διότι χωρὶς αὐτὴν μῆτε ὡς Ἱερομένιοι, μῆτε ὡς Λαϊκοὶ ἡμποροῦν νὰ ἦναι ὡς πρέπει ὠφελίμοι εἴτε εἰς τὸν ἑαυτὸν των, εἰς τοὺς γονεῖς των, εἰς τὴν πατρίδα των καὶ γενικῶς εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. «Ὁ σοφὸς, κατὰ τὸν Ζαϊράχ, μὲ τοὺς λόγους του θέλει ὑψώσει τὴν ἑαυτὸν του, καὶ ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος

θὰ ἀρέσει εἰς τοὺς μεγιστάνας· καὶ μακάριος ὁ ἄνθρωπος ὁστις ἀποθάνῃ σοφός, καὶ ἡ σοφία ἀνυψῶναι τὴν κεφαλὴν τοῦ ταπεινοῦ, καὶ θέλει τὸν καθίσει εἰς τὸ μέσον μεγάλων ἀνδρῶν. «Αὐταὶ εἶναι τόσαι ἀληθεῖαι ἀποδείγμεναι ἀπὸ τὴν πείραν, καὶ τὰς ὁποίας ἡμποροῦμεν καὶ ἡμεῖς νὰ παρατηρήσωμεν ἐμπράκτως· ὅθεν, ἂν ἡ φυσικὴ κλίσις τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ πασχίῃ διὰ τὴν καλλιτέρευσιν τῆς καταστάσεώς του, βέβαια ἡ μάθησις εἶναι τὸ κυριώτερον μέσον, καὶ διὰ τοῦτο ἡ Κυβέρνησις ἐκείνη ἡ ὁποία ἐμφυχώνει τὴν μάθησιν εἶναι τῶντι πατρικὴ, ὡτὴν ὁποῦ φροντίζει διὰ τὸ καλὸν γενικῶς τῶν ὑπηκόων της. Αὐτὸ ἡ Κυβέρνησις μας τὸ ἐπρόβλεψε πρὸ πολλοῦ, καὶ εἰσέτησε σχολεῖα διὰ ὅλας τὰς κλάσεις τοῦ λαοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀμέλεια, τὸσον ἐκ μέρους τῶν γονέων εἰς τὸ νὰ παρακινῶν, ὅσον καὶ ἐκ μέρους τῶν νέων διὰ νὰ ἐπιμελῶνται τὴν μάθησιν, εἶναι ἀσυγχώρητος. Κανείς δὲν ἡμπορεῖ τώρα νὰ παραπονεθῇ ὅτι δὲν ἔγει τὰ μέσα διὰ νὰ ἀναθρέψῃ τὸν υἱὸν του, διότι εἰς τὰ δημόσια Σχολεῖα ἡμποροῦν νὰ διδάσκωνται οἱ νέοι ἀμισθί, καὶ νὰ καλλιεργοῦν τὸ λογικὸν των· ὥστε δὲν χρειάζεται ἄλλο παρά μία ἀπλὴ παρακίνησις ἐκ μέρους τῶν γονέων διὰ νὰ συγχάξουν τὰ τέκνα των εἰς τὰ μαθήματα, καὶ ἂν κάμνιαν φορὰν οἱ υἱοὶ των ἀμελοῦν τοῦτο τὸ χρέος των, αὐτοὶ πρέπει νὰ ἐπιμελῶνται νὰ τοὺς διορθώσουν. «Διόρθωσε τὸν οἶόν σου, λέγει ὁ σοφὸς Σολομών, καὶ αὐτὸς θέλει σὲ δώσει ἀνάπαυσιν, καὶ πρὸς τοῦτοις θέλει δώσει ἡσυχίαν εἰς τὴν ψυχὴν σου· ἐξ ἐναντίας δὲ ἂν τὸ παιδί ἀφειθῇ εἰς τὸν ἑαυτὸν του, θέλει φέρεῖ ἐντροπὴν εἰς τοὺς γονεῖς του. Ὅταν λοιπὸν ἡ μάθησις εἶναι ὠφέλιμος οὐ μόνον εἰς κάθε ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ εἰς οἰκίας, καὶ πόλεις καὶ ἔθνη καὶ θρησκείαν, πρέπει κάθε ἀγαθὸς πολίτης νὰ τὴν ἐμφυχῶνῃ καὶ ἐνθαρρύνῃ, καὶ ὁ τοιοῦτος πρέπει νὰ νομίζεται ἀξιότιμος πατριώτης· ἐξ ἐναντίας δὲ, ὅστις φθονεῖ τὴν πρόοδον τοῦ λαοῦ γενικῶς, ἐναντιόνηται εἰς τὸ γενικὸν καλὸν, καὶ ὁ τοιοῦτος πρέπει νὰ νομίζεται ὡς φίλαυτος, καὶ φθονερός· ἀλλὰ δὲν νομίζω ὅτι εἶναι κανείς ὁστις νὰ φθονῇ τὴν μάθησιν, ᾗξεύρωντας μάλιστα ὅτι ὁ ΜΕΓΑΣ ΑΡΜΟΣΤΗΣ τὸν ὁποῖον ἔλιθαμεν τὴν τιμὴν νὰ ἀπολαύσωμεν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν καὶ εἰς ταύτην τὴν Νῆσον, ἐπιθυμεῖ πολὺ τὴν μάθησιν τοῦ λαοῦ, καὶ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς γλώσσης μας εἰς τὰ δημόσια πράγματα καὶ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

εἰς τὰ τῶν Κριτηρίων· καὶ τότε ὁ Ιόνιος Ἕλλην ἤμπορεῖ νὰ εἰπῇ ὅτι λαμβάνει τῶντι ἐθνικὴν ἀνατροφὴν καὶ μάθησιν, τὴν ὁποίαν ἤμπορεῖ νὰ μεταχειρισθῇ εἰς τὴν ἀρμονικὴν καὶ γλυκυτάτην γλῶσσαν του.

Εἶπαμεν, λοιπὸν, πῶς οἱ ἐρταζόμενοι μεγάλοι Διδάσκαλοι ἐνησχολήθησαν εἰς τὴν μάθησιν καὶ φιλοσοφίαν ἐκ νεαρᾶς τῶν ἡλικίας· πῶς δὲ αὐτὸν τὸν ἐπωφελῆ σκοπὸν ἀπεδήμησαν εἰς ξένον τόπον· ὅτι ἀφοῦ ἐσπούδαξαν, ἐμεταχειρίσθησαν τὴν πολυμαθειάν των εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ἐξήγησιν τῶν Ἱερῶν γραφῶν· ὅτι ἡ σοφία των ἐνωμένη μὲ τὴν ἀρετὴν των, καὶ ἅγιον βίον των, τοὺς ἔφεραν δόξαν συμὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ χάριν συμὰ εἰς τὸν Θεόν. Εἶπαμεν προσέτι ὅτι καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ μιμηθῶμεν τὸ παράδειγμα τούτων τῶν Ἀγίων, καὶ νὰ ἐπιμελούμεθα τὴν μάθησιν· καὶ μάλιστα τώρα, ὅτε ἡ πατρικὴ Κυβέρνησίς μας. ἐσύνησε Σχολεῖα διὰ νὰ ἔρχωνται οἱ νέοι νὰ μαθάνουν καὶ γλώσσας καὶ ἐπιστήμας δωρεάν· καὶ ὅτι οἱ μὲν γονεῖς πρέπει νὰ συμβουλεύουν εἰς τὸ καλὸν τὰ τέκνα των, καὶ νὰ τὰ παρακινοῦν νὰ μὴν ἀμελοῦν τὰ μαθήματα· οἱ δὲ νέοι πρέπει νὰ ἐπιμελοῦνται διότι ἡ μάθησις εἶναι τὸ κυριώτερον μέσον διὰ τὴν εὐδαιμονιάν των· «ὁ Σοφὸς, λέγει ὁ Σολομὼν, θέλει κρίνει ἔθνη, ὁ δὲ ἀμαθὴς καταγελᾶται» ἅς ἀγωνισθῶμεν, λοιπὸν, καὶ γονεῖς, καὶ νέοι, καὶ Διδάσκαλοι, καὶ Μαθηταί, καὶ κάθε ἀγαθὸς πολίτης διὰ τὴν ἐμψύχωσιν τῆς μαθήσεως, μιμούμενοι τοὺς ἐρταζομένους Μεγάλους Διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας μας, τῶν ὁποίων ἡ δόξα καὶ ἡ μνήμη εἶναι αἰώνιος.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ